

Asia: VN/2058/2025

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä

Lausunnonantajan lausunto

1. Palaute osallistumisen edellytysten sisällöstä (3 §).

-

2. Palaute osallistumisvakuuden määrästä ja uusimisesta (4 §).

-

3. Palaute tarjottavasta hyödyntämismaksusta, kuten maksun määräytymisestä, indeksoinnista ja pisteytyksestä (8 § ja liitteen 1 kohta A).

-

4. Palaute edistämismaksun määrästä, kerryttämisestä ja uusimisesta (10 §).

-

5. Palaute kokemuksesta, osaamisesta ja muuta hankkeen edistämiskykyä koskevista valintakriteereistä (liitteen 1 kohta B) sekä niihin liittyvistä määritelmistä (1 §).

-

6. Palaute hankkeen ympäristövaikutuksia koskevista valintakriteereistä (liitteen 1 kohta C).

-

7. Palaute energiajärjestelmän joustavuutta koskevista valintakriteereistä (liitteen 1 kohta D).

Kannustavatko ehdotetut pistemäärät näkemyksenne mukaan riittävästi kyseisten energiajärjestelmän joustavuutta edistävien hankkeiden toteutukseen?

Tarvitsevatko hankkeet ylipäänsä lisäkannusteita pisteytyksen muodossa toteutuaan?

Tulisiko hankekategorioiden poiketa esitetystä?

-

8. Palaute hyödyntämismaksun ja laadullisten valintakriteerien pisteytyksen suhteesta, eli siitä, että hinnan osuus on 50 prosenttia ja laadun osuus 50 prosenttia (6 § ja liite 1).

Tulisiko jakoa mielestänne muuttaa ja jos, miksi?

-

9. Muu palaute.

1. Aluksi

Puolustusministeriö on lausunnossaan (1.7.2024) koskien luonnosta hallituksen esitykseksi laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä todennut seuraavaa:

Puolustusministeriö katsoo, että tuulivoimaa talousvyöhykkeelle rakennettaessa Puolustusvoimien intressit tulee turvata samalla tavoin kuin aluevesille rakennettaessa. Puolustusministeriö toteaa, että tutkavalvonnan kannalta oleellista ei ole tuulivoimalan sijainti aluevesillä tai sen ulkopuolella, vaan sen mahdollisesti aiheuttava tutkakatve. Puolustusministeriön näkemyksen mukaan siksi on tärkeää, että Puolustusvoimien intressit tulevat turvatuksi paitsi valtioneuvoston hyödyntämislupaharkinnassa, myös yksityiskohtaisemmassa lupaprosessissa, jossa tuulivoimaloiden teknisistä yksityiskohdista päätetään.

Puolustusministeriö katsoo, että myös nyt lausuttavana olevan asetuksen valmistelussa tulisi ottaa huomioon edellä mainitussa Pääesikunnan lausunnossa mainitut seikat Puolustusvoimien intressien turvaamiseksi.

2. Luonnos valtioneuvoston asetukseksi valtioneuvoston asetukseksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä

Puolustusministeriö katsoo, että merituulivoimalla on myönteisiä vaikutuksia Suomen energiaomavaraisuuteen ja huoltovarmuuteen. Huomioiden merituulivoimamarkkinan kansainvälisyyden on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota merituulivoima-alueiden kilpailutusjärjestelmän toimivuuteen. On hyvä, että kilpailutukseen osallistuville toisaalta asetetaan sekä hinta- että laatukriteereitä, mutta samalla myös velvoitetaan edistämismaksulla saattamaan projektit päätökseen. Merituulivoimainvestointien ollessa kustannuksiltaan korkeita ja Suomen talousvyöhykkeellä merituulivoima-alueiden puitteissa rajattuja, on hyvä, että toimijaa sitoutetaan hankkeisiin myös tätä kautta.

2.1. Merituulivoima-alueiden valinta

Puolustusministeriö katsoo, että muiden näkökohtien lisäksi merituulivoima-alueita valittaessa tulee kiinnittää huomiota merituulivoiman vaikutuksiin aluevalvontajärjestelmälle ja maanpuolustukselle.

Tuulivoimalat vaikuttavat aluevalvontaan kuuluvien tutkien, ilmavalvontajärjestelmien, muiden sensorijärjestelmien, signaalijärjestelmien ja viestijärjestelmien sekä miehitetyn ja miehittämättömän

ilmailun toimintaan eri tavoin. Lisäksi sama tuulivoimahanke voi vaikuttaa useamman kuin yhden aluevalvonnan tutkan tai edellä mainitun muun toiminnan tai järjestelmän toimintaan.

Käytännössä mainittuja tuulivoiman (sekä maa- että merisijoitteisen) vaikutuksia arvioidaan lausuntoprosessissa, jossa tuulivoimarakentajat pyytävät Pääesikunnalta lausunnon hankkeittensa aluevalvontavaikutuksista. Tarvittaessa hankkeesta on teetettävä haittavaikutuslaskenta sensorivaikutuksille VTT:llä. Arvion tarkemman selvityksen tekemisen tarpeesta tekee Pääesikunta saatuaan tarvittavat tarkemmat tiedot suunnitelluista tuulivoimaloista. Aluevalvonnan sensoreihin kohdistuvien vaikutusten selvittämisestä vastaa tuulivoimatoimija tai kaavoittaja. Jos VTT:n vaikutuksen selvitys tarvitaan, tulee se tehdä viimeistään yksityiskohtaisessa suunnittelussa. Tämä on hyvä pitää lähtökohtana myös edelleen merituulivoima-alueille rakennettavien voimaloiden kohdalla.

Tämän lisäksi puolustusministeriö pitäisi hyvänä, että samanaikaisesti osana alueiden valintamenettelyä nk. SOVA-menettelyn (Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointi) rinnalla – ei osana – pyydettäisiin lisäksi lausunto puolustusministeriöltä suunniteltujen alueiden osalta. Puolustusministeriö pyytäisi edelleen Pääesikunnalta alustavaa arviota merituulivoima-alueen vaikutuksista aluevalvontajärjestelmälle ja maanpuolustukselle, jonka pohjalta puolustusministeriö lausuisi suunnitellun alueen yleisluontoisesta hyväksyttävyydestä ja vaikutuksista hallinnonalalle.

Kategorisia merituulivoiman kieltoalueita ei ole, vaan hankkeet tarkastellaan tapaus kerrallaan teknisten yksityiskohtien ollessa tiedossa. Silti yleisellä tasolla puolustushallinnon näkökulmasta voidaan arvioida aiottua merituulivoima-aluetta sen sijainnin perusteella ja siten ennakoida hankkeiden menestymistä aikanaan Pääesikunnan lausuntoprosessissa. Merituulivoiman viitekehyksessä aluevalvonnan lisäksi hankkeita arvioidaan myös meripuolustuksen tarpeiden näkökulmasta. Mahdollisimman aikaisella keskustelulla voitaisiin jo siten suunnata merituulivoima-alueita puolustushallinnon näkökulmasta talousvyöhykkeen sellaisille alueille, missä olisi pienempi riski kielteisille lausunnoille osana myöhempää Pääesikunnan lausuntoprosessia yksittäisestä

hankkeesta. Tällä pienennettäisiin merkittävästi hankeriskiä, mikä varmasti lisää kilpailutusprosessin mielekkyyttä sekä aluevalintapäätöksen kestävyyttä. On kuitenkin tärkeää viestiä kilpailutusvaiheessa siitä, että tarkka alueen hyväksyttävyyden selviää vasta siinä vaiheessa, kun toimija pyytää Puolustusvoimista aluevalvontavaikutuksia koskevan lausunnon.

2.2. Hyödyntämislupa ja kansallinen turvallisuus

Puolustusministeriö katsoo tärkeäksi, että merituulivoimalain 5 §:n 1 momentin kilpailumenettelyssä arvioidaan muiden kriteerien lisäksi myös turvallisuuteen liittyviä elementtejä. Merituulivoimalat ovat monella tapaa kriittistä infrastruktuuria ja siten on tärkeää tietää hankkeiden taustalla olevien hanketoimijoiden, alihankkijain mukaan lukien, taustat, yhtiön omistajat ja tosiasialliset edunsaajat sekä mahdolliset hankkeen rahoituksen kautta valtaa käyttävät tahot.

Puolustusministeriö katsoo käsillä olevan asetuksen 9 §:n kohdalla, että eräiden kiinteistöhankintojen luvanvaraisuudesta annetun lain (470/2019) 5 §:n ja siihen liittyviin perusteluihin (HE 222/2022) viitaten, että merituulivoimahankkeiden ja näiden taustalla olevien toimijoiden arvioinnissa kansallinen turvallisuus on ymmärrettävä laajassa mielessä. Kansallinen turvallisuus voi vaarantua monella tapaa, eikä kaikkia tilanteita ole mahdollista ennakoita. Siten tapauskohtainen kokonaisarvio on syytä tehdä huolellisesti ja mikäli hyödyntämisluvasta päätettäessä voidaan aiheutuvan riskin turvallisuusintresseille, lupaa ei myönnettäisi. Usein tällaisten riskiarvioiden tekeminen edellyttää laaja-alaista viranomaisyhteistyötä.

Asetuksen 9 §:n perusteluissa todetaan lisäksi EU:n pakoteasetusten tuomat rajaukset osana hyödyntämisluvasta myöntämistä. Tässä yhteydessä mainitaan Venäjän federaatio. Puolustusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että edellä mainitun lupalain (470/2019) kohdalla heinäkuussa astui voimaan uusi 5 a § luvan myöntämisen ehdottomista esteistä, jonka perusteella:

Lupaa kiinteistön hankinnalle ei myönnetä henkilölle:

- 1) jonka ainoan kansalaisuusvaltion tai kaikkien kansalaisuusvaltioiden Euroopan unionin neuvosto on päätöksessään, joka on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, todennut loukanneen toisen valtion alueellista koskemattomuutta, suvereniteettia ja itsenäisyyttä; ja
- 2) jonka ainoan kansalaisuusvaltion tai kaikkien kansalaisuusvaltioiden voidaan arvioida aiheuttavan uhkaa Suomen kansalliselle turvallisuudelle ja voidaan arvioida, että kansalaisuusvaltio voi käyttää kansalaisiaan epäasiallisesti Suomen kansallista turvallisuutta vaarantavalla tavalla.

Lupaa ei myöskään myönnetä:

1) 1 momentissa tarkoitetun valtion alueella kotipaikkaansa pitävälle yhteisölle; tai

2) yhteisölle, jossa enemmän kuin puolet osakeyhtiön kaikkien osakkeiden

yhteenlasketusta äänimäärästä tai vastaava tosiasiallinen vaikutusvalta taikka sitä

vastaava vaikutusvalta muussa yhteisössä tai liikkeessä on yhdellä tai useammalla 1

momentissa tarkoitetulla henkilöllä, yhdellä tai sitä useammalla kyseisen valtion

alueella kotipaikkaansa pitävällä yhteisöllä tai näillä yhdessä.

Valtioneuvosto antoi 15.7.2025 asetuksen (840/2025), jonka perusteella 5 a §:n tarkoittamia valtioita

ovat Venäjän federaatio ja Valko-Venäjän tasavalta. Puolustusministeriö kehottaa tutkimaan yhtenevän

soveltamisen mahdollisuutta Valko-Venäjän kohdalla myös osana hyödyntämisluvan myöntämistä.

Lopuksi puolustusministeriö toteaa, että osana hyödyntämisluvan myöntämistä olisi tärkeää tarkastella CER-direktiivin (Critical Entities Resilience) asettamia mahdollisia vaikutuksia ja velvoitteita sekä arvioida hanketoimijoiden kyvykkyyttä täyttää nämä.

3. Lopuksi

Puolustusministeriö toteaa lopuksi, että asetusmuistion vaikutusten arviointia koskevassa osuudessa ei ole tehty arviointia kansallisen turvallisuuden näkökulmasta, mikä näkökulma tulisi sisällyttää säädösvalmistelussa myös asetusten vaikutusarviointeihin. Arvioinnissa voi hyödyntää tässä lausunnossa esitettyjä näkemyksiä.

Nyholm Hanna
Puolustusministeriö

Gau Anna
Puolustusministeriö